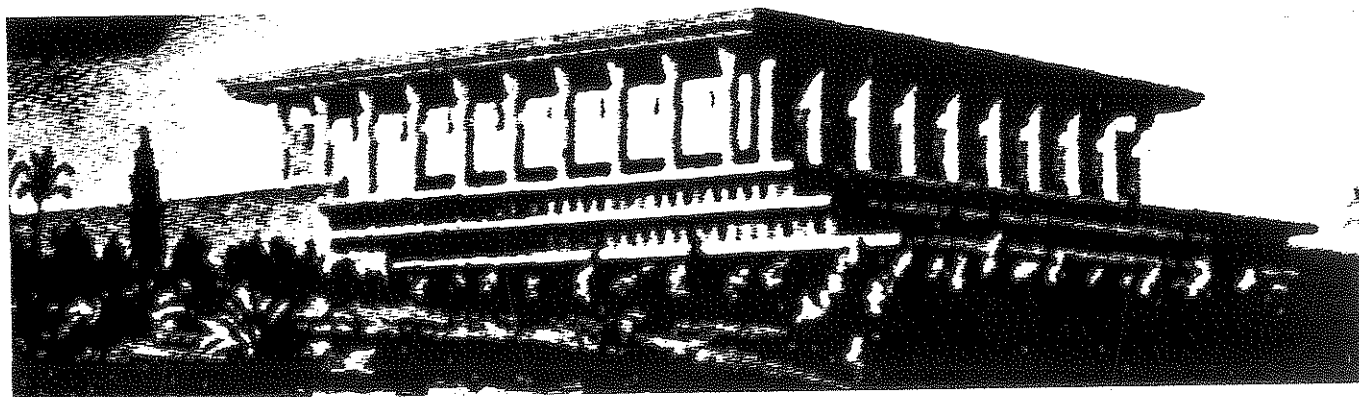

הסיקור העתונאי של דיוני הכנסת

גיורא גולדברג

הדמוקרטיה.⁵ גם הוא סבור היה, כי חלה הידרדרות לאורך זמן: "בשנים האחרונות ירדה קרנה של הכנסת בעיני עורכי החדשות של העתונות הישראלית. בעוד שבשנים הראשונות אחרי קום המדינה זכו הדיונים במליאה לסיקור נרחב בעתונותנו, הרי באחרונה אנו עדים לצמצום היריעה המוקדשת לדיווחים הפרלמנטריים."⁶ מסקנה זו היתה התרשמותית באופיה, שהרי שטרסמן לא בדק את הסיקור באותן שנים. גם שבח וייס מעלה טענה דומה, ואפילו חזקה יותר, מבלי לבססה באמצעות ממצאים: "המעצמה השביעית לא עוד מדווחת על פעולות הכנסת אלא יוצרת אותן."⁷

חשיבות הנושא אינה מוטלת בספק. תדמיתה של הכנסת בעיני הציבור נקבעת, במידה רבה, על ידי העתונות. קשה לדיעת בבטחון אם אכן חלה הרעה בתדמיתה של הכנסת בשנים האחרונות, שהרי לא קיימים נתונים מוסמכים לגבי תקופות מוקדמות יותר. מקובל לחשוב, כי הכנסת מצויה בשפל המדרגה וכי תדמיתה הנה שלילית ביסודה. זוהי מעין מוסכמה אשר אין עליה עוררין. אחד ההסברים לכך נעוץ באופי הדיווח העיתונאי על הכנסת.

מעבר להתרשמויות נטולות בסיס אמפירי איתן, קיימים נתונים מחקריים העשויים להוביל למסקנה שונה דווקא. לאחרונה פורסמו ממצאים הלקוחים מסקרי דעת קהל, אשר אינם תומכים בגירסה הפשטנית לפיה לוקה הכנסת בתדמית שלילית. צוות מחקר בראשות אפרים יוכטמן ייער בדק, בינואר 1987 וביוני של אותה שנה, את מידת האמון שרווח הציבור ל-11 מוסדות חברתיים. צה"ל, בתי המשפט, האוניברסיטאות והמשטרה זוכים ליותר אמון מאשר המוסדות האחרים.

ד"ר יוחנן בדר, מן הבולטים שבין "האבות המייסדים" של הפרלמנטריזם הישראלי, קרא תיגר על אופן הסיקור העיתונאי של דיוני הכנסת: "מי יכתוב מאמר על ירידת הרמה בשירותם של הסופרים הפרלמנטריים? לטענתו, "הכל נשתנה, לא הידיעות מעניינות עוד, אלא הדלפות... בדרך כלל אין הכתב הפרלמנטרי מוכן יותר למסור לקוראיו תמצית דבריו של חבר הכנסת אלא אם כן קיבל ממנו טיוטה מוכנה. לריכילות, להדלפות, לכשלונות, לסנסציות ולסקנדלים גדולים וקטנים ניתן פרסום רב, בשעה שלדברים רציניים אין הד. תא העיתונאים בכנסת בשעת דיונים רציניים עוזב לא פחות ואף יותר מכיסאותיהם של חברי הכנסת. אלה ואלה יושבים במזנון."¹ לטענתו, מילאו לעומת זאת הסופרים הפרלמנטריים את תפקידם כהלכה בשנים הראשונות שלאחר קום המדינה. הם סיפקו "דו"ח נאמן... על המתרחש בכנסת, על הנושאים ועל הדיונים, על הבעיות ועל החלטות."² בדר משבח גם את עורכי העיתונים, על שמצאו לנכון לגייס לסיקור הזירה הפרלמנטרית "כוחות מעולים", אשר "עשו את מלאכתם בהכרת תודה על שזכו לתפקיד הממלכתי, ואף ההיסטורי, לסייע לבניית הפרלמנטריזם העברי וליצור קשר בינו לביין הציבור הרחב."³

טיעונו של בדר, על אף שהם ספוגים בנוסטלגיה עמוקה, מקבלים תמיכה מעבודתו של גבריאיל שטרסמן שנכתבה ב-1965, העוסקת בסיקור הכנסת על ידי העתונות. שטרסמן בדק את הדיווח העיתונאי על "שבוע אפור בכנסת"⁴ בתחילת פברואר 1965, ומצא כי העתונות מדווחת על חמישה עד שבעה אחוזים מן הנאמר במליאה: "רוב העיתונים עוברים בשתיקה על דברי מרבית הנואמים." שטרסמן יצא חוצץ כנגד המגמות המסתמנות, בטענו כי יש בכך משום "סכנה של השתבשות סדרי

בחירות 1973 הוקמה הוועדה לענייני ביקורת המדינה, העוסקת בהכנת הסיכומים וההצעות לקראת הדיון במליאה. מאז קום המדינה ועד 1987 נערכו 34 דיונים כאלה במליאת הכנסת. הראשון שבהם התקיים ב-1953. לעתים מסתיים הדיון בישיבה אחת, ובמקרים אחרים הוא מתרחב ליומיים ואפילו לשלושה ימים. סך הכל היו 59 ישיבות בהן התקיימו דיונים אלה. הסיקור העיתונאי נבדק ביום שלאחר הדיון. מספר הגיליונות שנבדקו היה, אם כן, מאה ושמונה עשר — מחציתם גיליונות של "מעריב" ומחציתם של "על המשמר".

כל גיליון נבדק בקפדנות, תוך התייחסות לכל חלקיו ומדוריו של העתון. ידיעות בנושאים פרלמנטריים מופיעות לא רק במדורי החדשות, אלא גם במדורים אחרים, כמו, למשל, מדורי הצרכנות, הכלכלה ואפילו הספורט. יחידת המדידה היתה שורה עיתונאית, העוסקת בנושא פרלמנטרי כלשהו. מחמת היקפו הקטן של המידגם לא ניתן היה לעשות שימוש בהערתו המתודולוגית החשובה של יצחק קדמן, לפיה ספירה פשוטה של יחידות הסיקור (כתבות, מאמרים וכיו"ב) אינה נופלת בערכה ממדידה מורכבת ומדויקת יותר.⁹ מספר השורות בהן מדווחת הכנסת סוכם לגבי כל גיליון. כן נמדד מספר השורות העוסקות בדיווח על הדיון הפרלמנטרי בהצעות וביסיומי הוועדה הפרלמנטרית ביחס לדיווח מבקר המדינה. בגיליונות "על המשמר" חושב גם מספר השורות העוסקות בדיווח על נאום נציגי מפ"ם — המפלגה אשר בהסותה מופיע העתון — במסגרת הדיון הפרלמנטרי על סיכומי והצעות הוועדה המטפלת בדו"ח השנתי של מבקר המדינה.

ממצאי הסקר

לוח מס' 1 מתאר את הממוצע היומי של הדיווח העיתונאי על הכנסת, על פי מספר השורות לאורך זמן, תוך הבחנה בין ארבעה עשורים. כמו כן מתייחס הלוח לממוצע הדיווח העיתונאי לדיון פרלמנטרי בהצעות וסיכומי הוועדה המטפלת בדו"ח מבקר המדינה. בעוד שהממוצע בטור הימני הנו יומי, הרי הממוצע בטור השמאלי הנו לדיון, אשר הדיווח אודותיו עשוי להשתרע על גיליון אחד, שני גיליונות או שלושה גיליונות. הממצאים הנם לגבי שני העתונים שנבדקו — "מעריב" ו"על המשמר".

לוח מס' 1

ממוצעי דיווח עיתונאי על הכנסת (1953 — 1987)

שנים	ממוצע כללי	ממוצע לדיון על דו"ח מבקר המדינה
1953 — 1959	166.8	116.6
1960 — 1969	275.7	70.6
1970 — 1979	366	58.7
1980 — 1978	568.3	27.8
סך הכל	340.4	63.8

מיד לאחריהם ניצבת הכנסת, אשר מידת האמון שמביע הציבור כלפיה הנה גבוהה מזו של הממשלה, ההסתדרות, הרבנות, העסקים הגדולים, העתונות והמפלגות הפוליטיות.⁸ מבין כל המוסדות הפוליטיים המשופעים במנהיגי מפלגות ועסקניהן (המפלגות מצויות בתחתית הרשימה), דווקא הכנסת נמצאת במקום הראשון מבחינת אמון הציבור. אמון רב יותר מתגלה, כאמור, רק כלפי ארבעה מוסדות חסרי פנייה מפלגתית, אשר אינם עוסקים בפוליטיקה מפלגתית. דווקא העתונות מצויה בתחתית הרשימה, כאשר היא מקדימה רק את המפלגות הפוליטיות. בשתי הקטגוריות הקיצוניות, המצביעות על היעדר אמון (אי אמון או כמעט אי אמון), נמצאו בינואר 1987 רק 18% מן המשיבים כאשר נתבקשו להתייחס לכנסת, לעומת 43.2% ביחס לעתונות. ביולי 1987 חלה ירידה במידת האמון כלפי כל המוסדות, אך הפער בין הכנסת לעתונות נותר על כנו — 24.3% לעומת 25.2% בינואר של אותה שנה. הניתן לקבוע לנוכח העובדה כי 82% מן הציבור רוחש אמון בסיסי כלפי הכנסת, שתדמיתה אכן כה שלילית? על אף ממצאים מאלפים אלה, אי אפשר להסיק כי תדמיתה של הכנסת הנה חיובית, אולם קביעה שרירותית כי תדמיתה שלילית עלולה להיות חפוזה מדי.

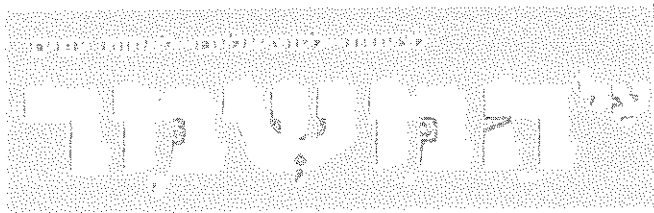
אם תדמיתה של הכנסת אינה כה שלילית כפי שנוטים לתארה, הרי לא מן הנמנע כי קיימת הטיה (bias) גם לגבי תפיסת האופן בו מדווחת העתונות על עבודת הכנסת. דהיינו, יש מקום לבדוק האם אכן נכונות הטענות שהובאו לעיל מפייהם של בדר, שטרסמן ווייס. מטרת מאמר זה הנה, לפיכך, לעמוד על טיבו של הדיווח העיתונאי של עבודת הכנסת לאורך זמן. האם חלה הרעה בדפוסי הדיווח העיתונאי על הכנסת? האם מדווחת הכנסת על ידי העתונות פחות ופחות לאורך זמן? האם קיים בעניין זה הבדל בין עתונות מפלגתית לבין עתונות בלתי מפלגתית? האם חל שינוי לאורך זמן בדפוסי הדיווח העיתונאי על פעילות שגרתית של הכנסת, אשר אינה בעלת ערך חדשותי גבוה? האם גם בעניין זה קיים הבדל בין עתונות מפלגתית לבין עתונות בלתי מפלגתית?

שיטת המחקר

המחקר משתרע על פני התקופה שמאז הקמת המדינה ועד 1987. עתון "מעריב" נבחר כמייצג העתונות הבלתי מפלגתית, ו"על המשמר" כמייצג את העתונות המפלגתית. שני עתונים אלה קיימים לכל אורך התקופה. דגימה על פי יחידות זמן עלולה ללקות בחסר, משום שמאורעות מיוחדים במועדים מסוימים עלולים היו להשפיע בצורה חזקה על התוצאות. על רקע היותה של פעילות פרלמנטרית שגרתית אובייקט מרכזי במחקר, קיימת חשיבות מיוחדת בשיקולי הדגימה לסקירת דיון פרלמנטרי אחיד לאורך כל תקופת המחקר. כדי שאכן יהיה ניתן להשוות בבטחון בין תקופות זמן שונות, אי אפשר להסתפק בסקירת סוג דומה של פעילות פרלמנטרית, כמו למשל שאילתות או הצעות לסדר היום, אלא יש להתור למציאת נושא החוזר על עצמו בתדירות קבועה ובסדר גודל דומה. הדיון הפרלמנטרי שנבחר לצורך מחקר זה הנו הדיון השנתי שמקיימת המליאה בעקבות סיכומי והצעות הוועדה הפרלמנטרית, המטפלת בדו"ח השנתי של מבקר המדינה. עד 1965 טיפלה בנושא ועדת הכספים. מאז ועד 1973 טופל הנושא במסגרת ועדת משנה קבועה של ועדת הכספים. לאחר

קיימת, אם כן, מגמה של האטת קצב הגידול מעשור לעשור. המגמות לגבי הדיווח על הדיון בדו"ח מבקר המדינה היו מתונות בהרבה. היחס בין שנות ה-50 וה-80 הינו 1.85. עיקר הירידה היתה במעבר משנות ה-70 לשנות ה-80, על רקע היציבות שאפיינה את שנות ה-60 וה-70 בהשוואה לשנות ה-50. בשנות ה-60 אירעה אמנם ירידה קלה, אך בשנות ה-70 היתה עלייה אשר השיבה את המצב לקדמותו.

לוח מס' 3 מציג את נתוני הדיווח לגבי עתון "על המשמר".

לוח מס' 3

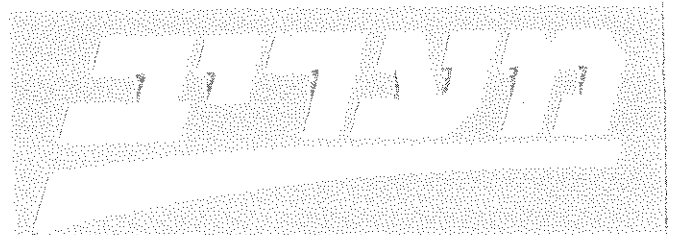
ממוצעי דיווח על הכנסת "על המשמר": (1953 — 1987)

שנים	ממוצע כללי	ממוצע לדיון על דו"ח מבקר המדינה
1953 — 1959	225.6	163.2
1960 — 1969	221.8	74
1970 — 1979	274.8	47.6
1980 — 1987	523.9	17.8
סך הכל	302.5	66.1

המגמות הכלליות של "מעריב" ושל "על המשמר" דומות למדי, על אף אופקים השונה של שני העתונים. הדיווח היומי הכללי של "מעריב" גבוה מזה של "על המשמר" ב-25%, אולם "על המשמר" מדווח ב-7.7% יותר מאשר "מעריב" על הדיון במליאה לגבי סיכומי והצעות הוועדה המטפלת בדו"ח השנתי של מבקר המדינה. בעוד שאצל "מעריב" היה קצב הגידול הגבוה ביותר לגבי הדיווח הכללי במעבר משנות ה-50 לשנות ה-60, הרי אצל "על המשמר" היה השיא במעבר משנות ה-70 לשנות ה-80: היחס בין הממוצעים עמד אז על 1.9. דווקא כאשר אירע בשנות ה-60 הזינוק המשמעותי אצל "מעריב", חלה ירידה קלה אצל "על המשמר". רק בשנות ה-50 דיווח "על המשמר" על עבודת הכנסת יותר מאשר "מעריב". היחס בין הממוצעים של "על המשמר" בשנות ה-70 וה-60 עומד על 1.24. היחס בין ממוצעי שנות ה-80 וה-50 עומד על 2.3 אצל "על המשמר" לעומת קצב גידול חזק יותר אצל "מעריב" — 5.67. אולם בעוד ששיעור השינוי של "מעריב" גבוה מזה של "על המשמר" ביחס לדיווח הכללי, הרי לגבי הדיווח על דו"ח מבקר המדינה קצב השינוי אצל "על המשמר" חזק יותר מאשר אצל "מעריב". היחס בין ממוצעי שנות ה-80 וה-50 היה 1.85 אצל "מעריב" ו-9.2 אצל "על המשמר". בעוד שבשנות ה-50 וה-60 דיווח "על המשמר" יותר מאשר

הממוצע היומי הכללי — 340.4 — אינו מורה על מגמה כלשהי, משום שאין הוא ברה-שוואה. שתי מגמות ברורות מסתמנות מן הנתונים המוצגים בלוח מס' 1: ככל שחולף הזמן, גדל היקף הדיווח העתונאי על עבודת הכנסת. לעומת זאת, מסתמנת לאורך זמן ירידה בהיקף הדיווח העתונאי על הדיון במליאה, בנוגע להצעות וסיכומי הוועדה המטפלת בדו"ח מבקר המדינה. קצב גידול הדיווח העתונאי הכללי על עבודת הכנסת בלט מאוד במעבר משנת ה-50 לשנות ה-60. היחס בין שני הממוצעים עומד על 1.65, בעוד שבמעבר משנות ה-60 לשנות ה-70 ירד היחס ל-1.33. ובמעבר משנות ה-70 לשנות ה-80 הוא היה 1.55. היחס בין ממוצעי שנות ה-80 ושנות ה-50 עומד על 3.41. הירידה בשיעור הדיווח על הדיון בנוגע לדו"ח מבקר המדינה באותה תקופה היתה עוד יותר, כאשר היחס בין הממוצעים עומד על 4.19. היחס בין ממוצעי שנות ה-50 לשנות ה-60 עומד על 1.65, בדיוק כפי שהתגלה לגבי הדיווח העתונאי הכללי באותן שנים, על אף קיום מגמה הפוכה. היחס בין שנות ה-60 וה-70 הינו 1.2 וזה שבין שנות ה-70 וה-80 עומד על 2.1. הירידה החזקה ביותר אירעה, אם כן, במעבר משנות ה-70 לשנות ה-80. לעומת זאת, התפנית החזקה ביותר ביחס לדיווח הכללי אירעה במעבר משנות ה-50 לשנות ה-60.

הלוח הבא מתאר את המגמות לאורך זמן, ביחס לעתון "מעריב".

לוח מס' 2

ממוצעי דיווח על הכנסת ("מעריב"): (1953 — 1987)

שנים	ממוצע כללי	ממוצע לדיון על דו"ח מבקר המדינה
1953 — 1959	108	70
1960 — 1969	329.5	67.2
1970 — 1979	457.1	69.7
1980 — 1987	612.6	37.75
סך הכל	378.2	61.4

מגמת הגידול לאורך זמן בדיווח הכללי על עבודת הכנסת בולטת אצל "מעריב". היחס בין ממוצעי שנות ה-80 וה-50 הנו 5.67. הזינוק הבולט ביותר נעשה במעבר משנות ה-50 לשנות ה-60, כאשר היחס עומד על 3.05. מאז הצטמק קצב הגידול: יחס של 1.39 בין ממוצעי שנות ה-70 וה-60 ורק 1.34 בין ממוצעי שנות ה-80 וה-70. על אף הגידול הבולט

להתפוצצות של מידע קיים רק במציאות של בלהה טוטליטרית, או בחלום עייף של דמוקרטיה שבעה.¹⁰ הגידול בסיקור העתונאי לאורך זמן קשור גם בהתרחבות היריעה הפרלמנטרית המדווחת. בעוד שבשנות ה-50 וה-60 רוב רובם של הדיווחים נסבו סביב דינוי המליאה, הרי שבשנות ה-70 וה-80 הוסט מרכז הכובד אל מחוץ למליאה. הוועדות, ועדות המשנה, הסיעות והנהלות הסיעות נעשו למוקדי דיווח עתונאי שוטף. כן הושם דגש על חברי הכנסת מבחינה אישית. תופעה זו לא היתה מקובלת בשנים הראשונות אחר קום המדינה. נכון אמנם, כי התרחבות היריעה הפרלמנטרית, בממד המוסדי ובממד האישי הביאה עמה גם התייחסות ביקורתית מסוימת כלפי הכנסת וכלפי חבריה. גישה ביקורתית הנתונה בגבולות סבירים הנה אות לבשלותה וסימן להתבגרותה של הדמוקרטיה הישראלית.

אולם התמונה אינה כה ורודה, כפי שניתן היה אולי להתרשם מן המסקנות שהוצגו לעיל. הדיווח העתונאי על פעילות שיגרתית של הכנסת נמצא בנסיגה לאורך זמן. מגמה זו בולטת בקרב העתונות הבלתי מפלגתית, כמו גם בקרב העתונות המפלגתית. אם אפשר היה לצפות, כי הרצון לכסות את נאומי נציגי המפלגה אשר העתון שייך לה ימתן את מגמת הירידה בקרב העתונות המפלגתית, הרי מתברר כי דווקא בקרב עתונות זו היה תהליך הנסיגה חזק יותר מאשר בעתונות הבלתי מפלגתית. ייתכן, כי הקשיים בהם נתונים עתונים מפלגתיים מחייבים אותם לוותר על פרסום ידיעות הנתפסות כנטולות ערך חדשותי, כחלק ממאבקם להישרדות. אפילו התווית המפלגתית אין בכוחה לבלום את מגמת הנסיגה.

הכתבים הפרלמנטריים אינם האחראים הבלעדיים למצב עניינים זה. הם נתונים ללחצים, אשר חלקם עלולים להיות מנוגדים. מעבר למתויבות הכתב כלפי קוראיו קיימים לחצים עליו מכיוונם של הפוליטיקאים. אחד מן הוותיקים שבכתבים הפרלמנטריים, יונה כהן, מעיד על שיחה בין יו"ר הכנסת הראשון, יוסף שפרינצק, לבין הכתבים הפרלמנטריים, אשר בה נתבעו הכתבים להדגיש את החיוב שבשעבודת הכנסת. תשובת הכתבים היתה פושרת למדי: "הכתבים אינם אלא ראי. כל המתרחש ומתהווה, נשמע ונאמר בכנסת, אם מכובד ואם מגונה, משתקף ברשימותיו של כתב פרלמנטרי. לא נגפה ולא ניפדה."¹¹ לחצים מסוג אחר מקורם בעורכי הלילה ובעורכים הראשיים. צבי אמיתי, מוותיקי הכתבים הפרלמנטריים, מתאר היטב תופעה זו: "מה לא עשו העתונאים? ניסו את כוחם במסירת פרוטוקולים מפורטים; התמררו עורכי הלילה: אי-אפשר למלא את טורי העתון בכגון-דא, ולסתום אותם בפני ידיעות חשובות, והרי המקום מוגבל... ניסו לדלות מן הדיונים האפורים את 'הפנינים': אימרות-כנף וקריאות-ביניים. התרגו העורכים הראשיים: הייתכן להפוך את ישיבות הכנסת לפיליטון אחד רצוף? הבו כבוד למוסד העליון של האומה!"¹² כתב פרלמנטרי בעתון מפלגתי עלול להיתקל אף בסוג נוסף של לחצים, שמקורם במפלגה.

ההסבר העיקרי לירידת סיקורה של הפעילות הפרלמנטרית השיגרתית נעוץ בתהליך ההתמקצעות המאפיין את העתונות בישראל. בדמוקרטיה מודרנת ומוגבלת אפשר לתבוע מן העתונות להמיר שיקולים מקצועיים

"מעריב" על הדיון בדו"ח מבקר המדינה, הרי מאז שנות ה-70 התהפכה התמונה. אצל "מעריב" לא היה שינוי משמעותי עד שנות ה-80, בעוד שאצל "על המשמר" מגמת הירידה היתה חזקה ועקבית מעשור לעשור. היחס בין ממוצעי שנות ה-50 וה-60 היה 2.2; זה שבין שנות ה-60 וה-70 היה 1.6; וזה שבין שנות ה-70 וה-80 היה 2.7.

האם קשורה הנסיגה שחלה אצל "על המשמר" בממדי הדיווח על הדיון בדו"ח מבקר המדינה בשינויים שחלו בדיווח העתון על נאומיהם של נציגי מפ"ם במליאה במסגרת דיון זה? הממוצע לסקירת נאומי נציגי המפלגה היה 33.9 שורות לדיון לאורך כל התקופה. בשנות ה-50 עמד הממוצע על 62.2 שורות; בשנות ה-60 היתה ירידה ל-39.2; בשנות ה-70 נמשכה מגמת הירידה — 37.9; בשנות ה-80 ירד הממוצע עד ל-4 שורות לדיון. מגמת הירידה חזקה יותר לגבי סקירת נאומי נציגי המפלגות מאשר לגבי סקירת הדיון הפרלמנטרי על דו"ח מבקר המדינה. לעומת יחס של 9.2 בין ממוצעי שנות ה-50 וה-80 ביחס לדיון הפרלמנטרי העוסק בדו"ח מבקר המדינה, מגיע היחס ל-15.6 ביחס לסיקור דוברי מפ"ם בדיון זה. הממוצע לתקופה כולה, לגבי סיקור דוברי המפלגה, עומד על 33.9 שורות, המהוות 51.3% מן הסיקור לנושא דו"ח מבקר המדינה. משנות ה-50 עד שנות ה-70 היתה עלייה בחלקה של מפ"ם (38.1% בשנות ה-50; 53% בשנות ה-60; 79.6% בשנות ה-70), אולם בשנות ה-80 ירד חלקה ל-22.6% בלבד. זהו ממצא, העשוי להצטייר כמפתיע על רקע הימצאות מפ"ם באופוזיציה בשנות ה-80, שעה שנושא דו"ח מבקר המדינה אמור להיות לחם חוקה של סיעה אופוזיציונית.

סיכום ומסקנות

העתונות נוטה לסקר את הכנסת באופן נרחב. תופעה זו מתחזקת לאורך השנים. העלייה שחלה בגודלם של העתונים לאורך זמן יכולה להסביר רק חלק קטן מתהליך ההתרחבות של סיקור עבודת הכנסת. ייתכן, כי מגמת הגידול החזרה יותר שהתגלתה אצל "מעריב" קשורה בכך, שגידול מספר עמודי "מעריב" היה ניכר יותר מאשר אצל "על המשמר". צמיחת הסיקור העתונאי של עבודת הכנסת קשורה בעיקרה בתהליכים פוליטיים ופרלמנטריים. הכרוסום במעמדה הדומיננטי של מפא"י/העבודה, אבדן הדומיננטיות, חילופי השלטון והמעבר למערכת דו גושית — כל אלה הגבירו את יסוד התחרותיות במערכת הפוליטית. תחרותיות גוברת זו מוצאת ביטוי הולם בזירה הפרלמנטרית, המספקת זרם הולך וגובר של ידיעות בעלות ערך חדשותי גבוה. תהליך ההתמקצעות שבו נתונה הכנסת מגביר את היקף הנושאים בהם היא עוסקת. התרחבות היקף הנושאים טומנת בחובה עניין ציבורי גובר והולך, המוצא ביטוי בסיקור עתונאי נרחב של עבודת הכנסת. הסבר נוסף נעוץ בעובדה, שהכנסת נעשית במשך הזמן עצמאית ופחות תלויה בממשלה. בעוד שבתקופה הבן גוריונית לא היתה הכנסת אלא סרח עודף של הממשלה, הרי שעם השנים השיגה הכנסת עצמאות מסוימת ביחסיה עם הממשלה. אין לתמוה, אפוא, על העניין הגדל שמגלה העתונות בחיים הפרלמנטריים. שלמה גינוסר הטיב לתאר תופעה זו: "הכנסת... נמנית, ללא ספק, עם הפרלמנטים החשופים ביותר לתקשורת... פרלמנט שאינו משמש מוקד

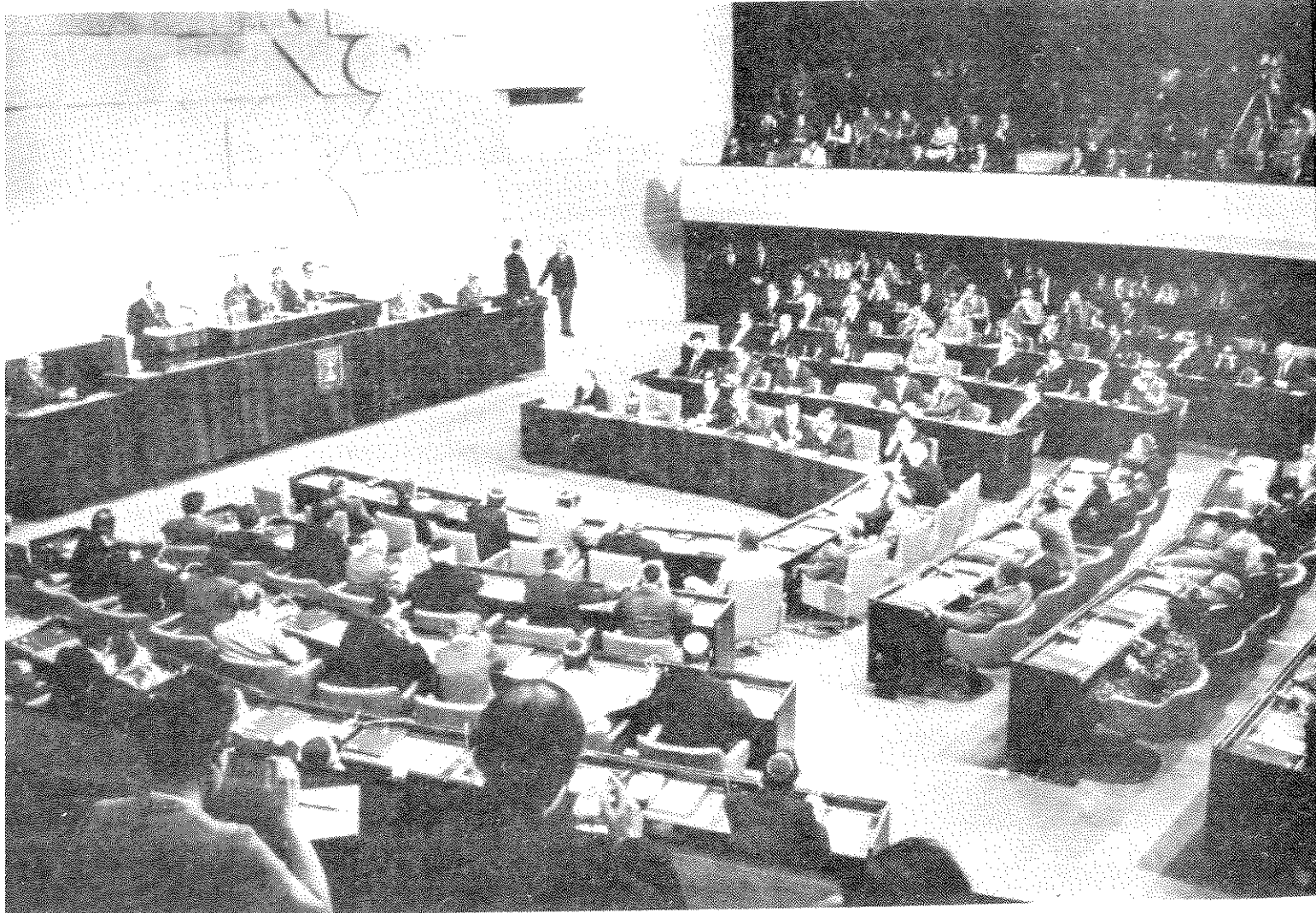
האם ניתן לשפר את דפוסי הסיקור העיתונאי לגבי פעילות שיגרתית של הכנסה? במדינות אחרות, כמו ארצות הברית למשל, נוהגים חלק מן העיתונים לפרסם טבלת פעילות שבועית של חברי הקונגרס. במיוחד שגורה צורת דיווח זאת במדינות בהן נהוגה שיטת בחירות איזורית לפרלמנט. בישראל ניתן הדבר להיעשות בקלות יחסית. עמוד שבועי אחד, אשר יתאר באופן סכמטי את פעילותם של חברי הכנסה, אינו כגדר של מותרות. בטבלה שכזו ידווח על נוכחות בישיבות מליאה וועדות, על יזמות כמו שאילוחות, על הצעות חוק פרטיות, על הצעות לסדר היום, על השתתפות בדיונים אחרים ועל הצבעות. לא מן הנמנע, כי תיווצר תחרות ברוכה בין חלק מחברי הכנסה. הקוראים יקבלו מידע מתומצת, העשוי להעניק להם תמונה אובייקטיבית על הנעשה בבית הנבחרים. הגופים המפלגתיים, העוסקים בהרכבת רשימות המועמדים לכנסה, עשויים גם

וכלכליים בשיקולים לאומיים וממלכתיים. כך, למשל, ברך בן-גוריון את העתונאים, כאשר התארח במרץ 1953 בבית אגודת העיתונאים בתל-אביב:

... שתדעו לטפח בעם את הסגולות והתכונות הדרושות להגברת כושר העבודה ופריזנה, להבראת הייצור והמשק, להעלאת רמת התרבות ויכולת החלוציות של הנוער, וחיווק כוחו, גבורתו ונאמנותו של צה"ל. אם תעשו זאת, תמלאו את הייעוד הנאמן לישראל ולכל העם היהודי.¹³

בדמוקרטיה ליברלית מפותחת, אשר בה משמשת העתונות כזרוע ביקורתית כלפי הממסד הפוליטי ואינה מהווה עוד חלק ממנו, אין סיכוי ממשי לתביעה שכזו. חשוב לציין, כי ההסברים לשתי המגמות שאותרו במאמר זה — עליית הסיקור העיתונאי של עבודת הכנסה וירידת הדיווח על פעילות פרלמנטרית שיגרתית — הגם דומים במהותם.

דיון במליאת הכנסה

יוכטמן-יער,¹⁴ חייבת לזעזע את אמות הסיפים של הקהילה התקשורתית בישראל. הרעיון הצנוע שהובע כאן, ראוי שיילקח כחומר לדיון במצבה העכשווי של העתונות בפרט ובמשבר בו מצויה הדמוקרטיה הישראלית בכלל.

הם למצוא עניין רב בריווח מסוג זה. אם תשכיל העתונות להבין, כי כשם שהיא עצמה מהווה נדבך חיוני של המשטר הדמוקרטי, כך גם מהווה הפרלמנט מרכיב רב חשיבות במכלול הדמוקרטי, לא יהא קושי בהגשמת רעיון זה. תדמיתה השלילית של העתונות, כפי שנחשפה במחקרו של

☆ ☆ ☆

9. יצחק קדמן, "תפקיד העתונות בעיצוב סדר היום של הכנסת בנושאי רווחה", קשר 1, מאי 1987, עמ' 35-44.
10. שלמה גינור, "כנסת חשופה, מצולמת, מפותטת ומרוכלת", ספר השנה של העתונאים, תשמ"ג, עמ' 133-134.
11. יונה כהן, "עבודתו של כתב פרלמנטרי", ספר השנה של העתונאים, תשכ"ג, עמ' 102.
12. צבי אמיתי, "כתב פרלמנטרי", ספר השנה של העתונאים, תשכ"א, עמ' 259.
13. דוד בן-גוריון, "העתונות והחיים", ספר השנה של העתונאים, תשי"ג, עמ' 195.
14. Yuchtman-Yaar, pp. 31-33.

1. יוחנן בדר, הכנסת ואני, ירושלים 1979, עמ' 27.
2. שם.
3. שם.
4. גבריאל שטרסמן, "סיקור הכנסת בעתוני ישראל", ספר השנה של העתונאים, תשכ"ה, עמ' 130.
5. שם, עמ' 122.
6. שם.
7. שבח וייס, הכנסת, תל אביב, 1977, עמ' 313.
8. Ephraim Yuchtman-Yaar, "Public Trust in Social Institutions," Israeli Democracy, Vol. 1, No. 3, Fall 1987, pp. 31-33.